

СТАНОВИЩЕ

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по докторска програма „Икономика и управление (Индустрия)” в Стопанска Академия „Д.А. Ценов” - Свищов

Изготвил становището: доц. д-р **ДОБРИН ГАНЧЕВ ГАНЧЕВ**

Технически университет – Габрово, катедра „Социални и стопански науки”,

Научна специалност: „Икономика и управление(Индустрия)”

Основание за написване на становището: съгласно заповед № 662/05.07.2024 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов” - Свищов

Автор на дисертационния труд:
ФЕИМ АЗЕМ БРАВА

Тема на дисертационния труд:

„ВЛИЯНИЕ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ВЪРХУ ПРИДОБИВАНЕТО НА КОНКУРЕНТНИ ПРЕДИМСТВА НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ“

I. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният за становище научен труд обхваща 196 страници. Състои се от увод, три глави, заключение, справка за използваната литература, списък с използваната литература и приложения. Библиографската справка обхваща 133 източника, от които 130 на латиница и 3 на кирилица.

Темата на дисертацията е посветена на значим от теоретична и практическа гледна точка икономически проблем, който трябва да намери своето решение. Актуалността на изследването е продиктувана от развитието на сектора на малките и средните предприятия в страната.

Направен е опит за баланс между теоретичната и практическата част.

В увода са формулирани предметът, обектът, основната изследователска теза, целта, задачите, хипотезите, методите и ограничителните условия, свързани с дисертационното изследване.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния

труд

Първата глава е посветена на теоретичните основи на разглежданата проблематика.

Икономическият пейзаж се променя от движение на преки чуждестранни инвестиции към самостоятелна заетост и предприемачество. Авторът прави историческа ретроспекция на различните теории, концепции, виждания, модели и идеи за предприемачество и предприемача като основна фигура в предприемаческия процес.

Докторантът анализира когнитивният процес на индивида в неговото намерение да стане предприемач. Както управленските, така и предприемаческите компетенции лежат в основата на развитието на предприятието. Прави характеристика на предприемаческите компетенции, като ги разграничава на общи и специфични. Дефинира връзка между четири основни конструкта – предприемачески компетенции, конкурентен обхват, организационни на способности и фирмени постижения. Акцентът се поставя върху психологическите елементи в предприемаческия процес на обучение.

Авторът подчертава нарастваща роля на обучението по предприемачество през последните десетилетия. Самото обучение представлява „процес на предоставяне на хората на способността да разпознават търговските възможности.“(стр. 40). Отбелязва нарастването на ролята на предприемаческото образование във висшите училища.

Конкурентоспособността трябва да се разглежда в един по-широк аспект – многоизмерен феномен, според докторантът(стр. 49). Анализира различни проекции на конкурентоспособността. Прави разлика между сравнителни и конкурентни предимства – теорията за индустриалната организация и теорията за ресурсите.

Във втора глава докторантът представя методологическите основи на своята научна разработка.

Фокусът е поставен върху идентифициране на въздействието на предприемаческото обучение при придобиване на конкурентни предимства на МСП. Авторът рамкира проблемно-теоретичните и предметни граници на изследването. Според него проблематиката относно „мениджмънта върху предприемача“ и неговото обучение е неизяснена. Необходимо е да се въведе обучение по предприемачество. Докторантът предлага следните идеи - първата, е че ученето представлява основна и неразделна част от предприемаческия процес, втората - концептуален модел, според който процесът на обучение по предприемачество може да се приложи в предприемаческия процес. Обучение по предприемачество означава да се научиш да разпознаваш възможностите и да действаш според тях и да общуваш в посока на инициране, организиране и управление на бизнес начинания (стр.63) .

Авторът застъпва схващането, че обществото и икономиките се

възстановяват чрез обучение по предприемачество. Представена е структура - пирамида на компетенциите, като в основата стоят универсалните компетенции, а на върха - специфичните. Изследователят справедливо отчита, че класическия образователен процес може да генерира положителен резултат за новата генерация предприемачи(стр. 88).

Разглежда релацията „иновации – предприемачество -ориентация“. Моделът, който изследва в докторската дисертация, включва следните четири компонента: предприемаческо обучение - предприемачески роли - конкурентно предимство- предприемаческа ориентация. Конструирани са индекси и суб-индекси на променливите. Извършена е проверка на хипотезите за автокорелация на променливите.

Третата глава е посветена на резултатите от проведеното анкетно проучване.

Анализът е представен в различни проекции. Извършва проверка на декларираните хипотези за изследване на връзката между предприемаческите компетенции, за лична ефективност и придобиването на конкурентно предимство от предприемачите в МСП.

Авторът извършва проверка за корелационни зависимости между изследваните променливи с подходящ за целта софтуер, използва коеф. на Пийърсън, коеф. на Кендал. Доказва, че съществува връзка между независимата и зависимата променлива. Прави корелационен анализ между предприемаческите компетенции на работното място и постигането на конкурентно предимство.

Емпиричните изследвания потвърждават положителната връзка между независимата променлива и зависимите променливи.

В заключението, авторът отбелязва че обучението по предприемачество е неразделна част от предприемаческия процес. Личността на предприемача служи за основа при разработването на концептуална рамка за обучението по предприемачество. Приложимостта на модела е в посока на развиване на компетенциите сред предприемачите за персонална ефективност.

Обект на изследване в настоящия дисертационен труд е обучението по предприемачество.

Предмет на изследване са влиянието му върху придобиването на конкурентни предимства от малките и средните предприятия.

Основната изследователска теза, която защитава докторанта е устойчивото развитие е съвременна концепция за развитие на бизнеса, която дава възможност за увеличаване на стойността на марката.

Целта на дисертационния труд е да се изследва влиянието на предприемаческото обучение върху придобиването на конкурентни предимства на малките и средните предприятия.

Постигането на целта е осъществено чрез решаването на три

конкретни изследователски задачи.

В съответствие с целта на изследването са приети няколко важни ограничителни условия.

Докторантът формулира генерална, две специални хипотези и съответни на тях индивидуални хипотези. Дефинира независими и зависими променливи, уточнява и индикаторите.

Настоящата разработка е ориентирана към бъдещи решения за активности, които да постигнат развитие на предприемачеството и предприемаческото обучение в малките и средните предприятия, на основата на нов предприемачески подход на действие. Усилията са фокусирани върху опита и поведението при учене, базирано на опита на предприемачите от малките и средните предприятия. Разработената концептуална рамка дава възможност да се постигнат конкурентно предимство и да се повиши нивото на иновации.

Изследователският инструментариум включва прилагането на дедукция, анализ, синтез, сравнителен анализ, анкетен метод. Статистическата проверка на хипотезите се извършва със софтуерен продукт, предназначен за тази цел.

Езикът и стилът показват задълбочено познаване на специфичната терминология в изследваната научна област.

Представеният автореферат в обем от 56 стандартни страници отразява в необходимата степен структурата и съдържанието на разработения дисертационен труд. Към дисертацията са приложени пет публикации. Три от тях са разработени в съавторство, а двете - самостоятелно.

Докладът с проверката за плагиатство, представената декларация дава увереност за самостоятелните научни изследвания и постигнатите от докторанта научни резултати и не поставя под въпрос коректността на разработения труд.

Необходимо е да бъде оценена и ролята на научните ръководители – проф. д-р Любчо Варамезов и доц. д-р Искра Пантелеева в процеса на изследователската разработка.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Разработеният дисертационен труд е изпълнил поставената цел и изследователските задачи. Могат да бъдат открити следните по-важни научни и научно-приложни приноси:

1. Въз основа на широкообхватно литературно проучване е обогатено теоретичното познание в областта на обучението по предприемачество и предприемаческите компетенции. Разработена е адаптирана методика за оценка нивото на устойчивото развитие на индустриалните предприятия. Приложен е подход, при който предприемаческата идентичност е разгледана през призмата на предприемаческото обучение. Систематизирани са конкурентните

предимства на малките и средните предприятия.

2. Разработен и апробиран е изследователски инструментариум за оценка на влиянието на предприемаческото обучение върху придобиването на конкурентни предимства на малките и средните предприятия.

3. Направена е авторова систематизация на предприемаческите компетенции, придобиването на които в процеса на предприемаческото обучение ще позволи постигането на конкурентно предимство на малките и средните предприятия.

4. Разработен е понятийно-категориален модел за влиянието на предприемаческото обучение върху конкурентното предимство на МСП посредством предприемачески роли, предприемаческа ориентация и компетенции за лична ефективност и компетенции на работното място.

IV. Въпроси по дисертационния труд

1. Дава ли предприемачеството възможност за кариера?

2. На кои елементи трябва да се акцентира в процеса на обучение по предприемачество?

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

В заключение смятам, че представеният за защита дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за прилагане на Закона в СА „Д.А.Ценов“.

Това ми дава основание да поставя положителна оценка и да препоръчам уважаемите членове на научното жури да гласуваме за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“ на докторант Феим Азем Брава.

Дата:
23.07.2024 г.

Изготвил становището:

(доц. д-р Д. Ганчев)